
स्थानीय पाठ्यक्रम (कक्षा १-८)

सम्पादन

मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा, मानेभन्ज्याङ

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण मूल समिति

श्री ज्ञानेन्द्र रुम्दाली, गाउँपालिका अध्यक्ष		संयोजक	
श्री आश्राचन राई, गाउँपालिका उपाध्यक्ष	सदस्य	श्री छविलाल राई, प्र.प्र.अ.	सदस्य
श्री राजकुमार रुम्दाली, वडाध्यक्ष वडा नं. १	सदस्य	श्री खिलराज श्रेष्ठ, प्र.अ. कालिका मा.वि. मोली	सदस्य
श्री राममणी राई, वडाध्यक्ष वडा नं. २	सदस्य	श्री महिन्द्र बहादुर कार्की, प्र.अ. मनकामना मा.वि. वाक्सा	सदस्य
श्री जितेन्द्र राई, वडाध्यक्ष वडा नं. ३	सदस्य	श्री रमेश कुमार अधिकारी, राज्यलक्ष्मी मा.वि. उँबु	सदस्य
श्री विष्णु कुमार तामाङ, वडाध्यक्ष वडा नं. ४	सदस्य	श्री सूर्य बहादुर तामाङ, प्र.अ. भिमसेनस्थान मा.वि. केत्तुके	सदस्य
श्री रामकुमार राई, वडाध्यक्ष वडा नं. ५	सदस्य	श्री नारायण प्रसाद बास्तोला, प्र.अ. भगवती मा.वि. मानेभन्ज्याङ	सदस्य
श्री हेमराज राई, वडाध्यक्ष वडा नं. ६	सदस्य	श्री शम्भु प्रसाद साह, प्र.अ. महादेवस्थान मा.वि. हिलेपानी	सदस्य
श्री विष्णु प्रसाद गौतम, वडाध्यक्ष वडा नं. ७	सदस्य	श्री ठाकुर नाथ अधिकारी, प्र.अ. हर्कपुर मा.वि. हर्कपुर	सदस्य
श्री भिम बहादुर बलम्पाखि मगर, वडाध्यक्ष वडा नं. ८	सदस्य	श्री नविन कुमार राई, प्र.अ. निकेतन मा.वि. माधवपुर	सदस्य
श्री पूर्ण बहादुर मगर वडाध्यक्ष वडा नं. ९	सदस्य	श्री भरत खतिवडा, शिक्षा शाखा प्रमुख	सदस्य-सचिव

पाठ्यक्रम निर्माण समिति

डा. गोपिकृष्ण गौतम - संयोजक

श्री जयप्रसाद अधिकारी - सदस्य

श्री नेत्रहरी बास्तोला - सदस्य

श्री खिलराज श्रेष्ठ - सदस्य

श्री सूर्य बहादुर तामाङ - सदस्य

श्री दिपक बहादुर राई - सदस्य

श्री युवा माया मगर - सदस्य

श्री त्रैलोक्यनाथ पौडेल - सदस्य

विषय सूची

क्र.सं.	विषयवस्तु	पेज नं.
१.	आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८) तहगत सक्षमता	१-२
२.	तहगत सक्षमता (कक्षा १-३)	२
३.	थिमगत सिकाइ उपलब्धि (कक्षा १-३)	३-५
४.	विषयवस्तु र विस्तृतिकरण (कक्षा १-३)	५-८
५.	तहगत सक्षमता (कक्षा ४-५)	९
६.	थिमगत सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ४-५)	१०-१२
७.	विषयवस्तु र विस्तृतिकरण (कक्षा ४-५)	१२-१६
८.	तहगत सक्षमता (कक्षा ६-८)	१६
९.	थिमगत सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ६-८)	१७-२१
१०.	विषयवस्तु र विस्तृतिकरण (कक्षा ६-८)	२२-३०
११.	स्थानीय पाठ्यक्रमको स्वरूप र कार्यान्वयन ढाँचा	३१
१२.	सिकाइ सहजिकरण प्रक्रिया	३१-३२
१३.	मूल्याङ्कन अभिलेखिकरण अनुसूचीहरू	३३-३८
१४.	विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया	३९-४१
१५.	विशिष्टिकरण तालिका	४२-४३

मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाअन्तर्गतका विद्यालयमा कार्यान्वयन गरिने स्थानीय पाठ्यक्रम

१ आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८) तहगत सक्षमता

राज्यले तय गरेको विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूमा निश्चित सक्षमताहरू विकास गर्ने लक्ष्य राखेको हुन्छ । यस्ता सक्षमताहरू विद्यालय शिक्षामा तहगत कक्षागत र विषयगत रूपमा रहेका हुन्छन् । आधारभूत शिक्षा प्राप्त गरेका बालबालिकाहरू राष्ट्रिय सक्षमताभिन्न रहेर आफूले अध्ययन गरेका विषयमा अलग अलग सक्षमता हासिल गर्न सफल हुनुपर्दछ । राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेको स्थानीय विषय पाठ्यक्रमभिन्न बालबालिकाहरू आफ्नो परिवेशको संस्कृति, अस्मिता, सामाजिक मान्यता, आस्थाहरूको संवर्धन गरी सामाजिक जीवन पद्धतिको विकास गर्ने चरित्रवान् एवम् नैतिकवान् नागरिक उत्पादन गर्ने हो । स्थानीय आवश्यकताअनुसार व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्ने, प्राकृतिक वातावरण र राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षण र सदुपयोग गर्न सहयोग गर्ने नागरिक उत्पादन गर्नु हो । यस तहको स्थानीय शिक्षा प्राप्तपश्चात् स्थानीय रूपमा ऐतिहासिक, भौगोलिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, पर्यटन, स्वास्थ्य, वातावरण, शिक्षा, भाषाभाषी र आतजातिको क्षेत्र, ऊर्जा तथा जलस्रोतलगायतका क्षेत्रहरूमा चासो राखी उक्त क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासमा सहयोग गर्ने सक्षम नागरिक तयार गर्नु हो । स्थानीय कला, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरूको संरक्षण, स्थानीयस्तरमा हुनसक्ने प्राकृतिक तथा दैवी प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरणमा सक्षम नागरिक तयार गर्नु स्थानीय पाठ्यक्रमको लक्ष्य हो । यसका अतिरिक्त विद्यालय शिक्षाको स्थानीय पाठ्यक्रमअन्तर्गत आधारभूत तह (कक्षा १-८) का विद्यार्थीले हासिल गर्ने सक्षमताहरू निम्नबमोजिम हुने छन् :

१. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाअन्तर्गत आफ्नो गाउँघर, छिमेकी गाउँ वडालगायत गाउँपालिकाको भौगोलिक, प्राकृतिक, ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान, तिनीहरूको उपयोग र महत्त्व बताउन,
२. स्थानीय तहमा लाग्ने जात्रा, मेला, चाडपर्व आदिको जानकारी लिई तिनको संरक्षणमा सहयोग गर्दै सक्रिय सहभागिता जनाउन,
३. स्थानीय तहमा सञ्चालित कुटिर उद्योगलगायतका उद्योगधन्दा, पेसा व्यवसाय, रोजगार, कृषि उपज आदिको पहिचान, सम्भाव्यताको खोजी गरी तिनको संरक्षण र विकासमा सहयोग पुर्याउन,
४. स्थानीय सरकारद्वारा सम्पन्न गरिएका र भविष्यमा गरिन लागेका विकास निर्माणका योजनाको पहिचान गरी उपभोगमा सरिक हुन,
५. प्राकृतिक सम्पदाको पहिचान, सदुपयोग, संरक्षण, विकास र समुचित प्रयोगमा सरिक हुन,
६. असम संस्कार, आनीबानी तथा आचरणको विकास गरी तिनकी उपयोगिता र महत्त्व बुझी प्रयोगमा ल्याउने,
७. अनुशासन, नैतिक शिक्षा र व्यावहारिक सिपको पहिचान, अभ्यास र प्रयोग गर्ने,

८. स्थानीय भाषाभाषी, जातजाति, धर्म संस्कार आदिको पहिचान गरी सामाजिक सद्व्यवहार, सहकार्य र समन्वयमा जोड दिदै समयानुकूल आधुनिक समाज निर्माण गर्न सामाजिक वित्ति, समस्या र तिनको समाधानमा सक्रिय सहभागिता जनाउन,
९. कृषि उत्पादनको तरिका, बजारीकरण एवम् आम्दानीका सम्भाव्य स्रोतहरूको खोजी गरी तिनको सही सदुपयोग र विकासमा समन्वय गर्न,
१०. विपद्का बारेमा जानकारी लिई त्यसको न्यूनीकरणमा सहयोग गर्दै गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सेवा प्रदायक संस्थाबाट प्रवाहित सेवा प्राप्त गर्न र अरूलाई पनि सचेत गराउन ।

कक्षा १-३ का तहगत सक्षमताहरू

१. आफ्ना गाउँ, वडा र वडा सीमानाको सामान्य जानकारी ।
२. आफ्नो वडाभित्र रहेका जातजाति, भाषा, धर्म, धार्मिक स्थल र चाडपर्वको सामान्य जानकारी ।
३. विभिन्न प्रकारका विपद्का बारेमा जानकारी ।
४. शिष्ट व्यवहार, असल चालचलन र नैतिकवान् बानी व्यवहार अवलम्बन गर्ने ।
५. गाउँघर वरपर भएका प्राकृतिक सम्पदाहरूको पहिचान ।
६. हाम्रो वरपर उत्पादन हुने तरकारी, खाद्यबाली र फलफूलहरूको पहिचान र महत्वबोध ।
७. कुटिर उद्योग र पर्यटनको सामान्य परिचय ।

हाम्रो मानेभन्ज्याड गाउँपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम २०८१

कक्षा १-३ को थिमगत सिकाइ उपलब्धि

विषयगत अवधारणा Theme	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
	सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	१. आफ्नो टोलको नाम बताउन । २. आफ्नो गाउँको नाम बताउन । ३. आफू बसोबास गरेको वडाको नाम बताउन ।	१. आफ्ना गाउँको सीमाना बताउन । २. आफ्ना वडामा रहेका गाउँको नाम बताउन । ३. आफ्नो वडा रहेको गाउँको सीमाना बताउन । ४. आफ्नो वडाको सीमाना बताउन ।	१. आफ्नो वडाभित्र रहेको गाउँहरूको नाम बताउन । २. वडाध्यक्षको नाम बताउन । ३. वडा समिति गठनबारे बताउन ।
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	१. आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने जातजातिहरूको नाम बताउन । २. आफ्नो गाउँभित्र रहेका धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन । ३. आफूले बोल्ने भाषा बताउन ।	१. आफ्ना टोलभित्र बोलिने भाषाहरूको नाम बताउन । २. वडाभित्र रहेका धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन ।	१. आफू बसेको गाउँका मानिसले मानेका धर्मको नाम बताउन । २. आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने मानिसले मानेका धर्मको नाम बताउन । ३. आफ्नो गाउँभित्र बसोबास गर्ने मानिसहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन । ४. आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने मानिसहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन । ५. आफ्नो गाउँभित्र बोलिने भाषाको नाम बताउन ।

३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	१. गाउँघरमा हुने आगलागिको परिचय दिन । २. गाउँघरमा आउने बाढीको जानकारी दिन ।	१. पहिरोको परिचय दिन । २. बाढी पहिरोले गर्ने जन धनको नोक्सानीबारे बताउन । ३. भूक्षयको परिचय दिन ।	१. विभिन्न प्रकारका आगलागीको कारण बताउन । २. बाढी आउनुको कारण बताउन । ३. पहिरो जानुको कारण बताउन । ४. भूक्षयको कारण बताउन ।
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	१. आदरसूचक शब्दको पहिचान गर्न । २. आदरसूचक शब्दको प्रयोग गरी बोल्न ।	१. मान्यजनको परिचय दिन । २. अभिवादनको परिचय दिन । ३. भेटघाटको अवसरमा मान्यजनहरूलाई अभिवादन गर्न ।	१. पाहुनाको परिचय दिन । २. शिष्ट व्यवहार अपनाउन । ३. आफ्नो घरमा आउने पाउने पाहुना, साथीभाइ र मान्यजनप्रति शिष्ट व्यवहार गर्न ।
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	१. आफ्नो गाउँघरमा रहेका पोखरीको नाम बताउन । २. आफ्नो गाउँघरमा रहेका सार्वजनिक धाराको नाम बताउन । ३. आफ्नो गाउँघरमा रहेका पँधेराको नाम बताउन । ४. सरसफाइको परिचय दिन ।	१. आफ्नो गाउँघरमा रहेका खोलाको नाम बताउन । २. आफ्नो गाउँघरमा रहेका नदीको नाम बताउन । ३. आफ्नो गाउँघरमा रहेका तालतलैयाको नाम बताउन । ४. आफ्नो गाउँघरमा पाइने बोटबिरुवाको नाम बताउन ।	१. पानीको मुहान भएको ठाउँ बताउन । २. झरना छाँगाको परिचय दिन । ३. आफ्नो गाउँघरमा झरना छाँगा भए तिनको नाम बताउन । ४. जडीबुटिको परिचय दिन । ५. गाउँघरमा पाइने जडीबुटिको नाम बताउन । ६. खनिजको परिचय दिन । ७. खानीको परिचय दिन । ८. खानीबाट उत्पन्न वस्तुको नाम बताउन ।
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	१. करेसाबारीको परिचय बताउन । २. नर्सरीको परिभाषा गर्न । ३. करेसाबारीमा गरिने खेतीबारे	१. आफ्ना घरवरपर उत्पादन हुने खाद्यबालीको नाम भन्न । २. घरवरपर उत्पादन हुने फलफूलहरूको	१. गाउँघरमा उत्पादन हुने अन्नहरूको प्रकार बताउन । २. गाउँघरमा उत्पादन हुने तेलहनका

	बताउन । ४. नर्सरीमा लगाइने बिरुवाको नाम भन्न ।	नाम बताउन । ३. आम्दानीको परिचय दिन ।	बारेमा बताउन । ३. गाउँघरमा उत्पादन हुने तेलहनको नाम भन्न । ४. नगदेबालीको परिचय दिन । ५. गाउँघरमा उत्पादन हुने नगदेबालीको सूची निर्माण गर्न । ६. गाउँघरमा उत्पादन हुने तरकारी खेतीका बारे बताउन । ७. आम्दानीको आवश्यकता बताउन ।
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	१. कुटिर उद्योगको परिचय दिन । २. आफ्नो टोलमा गरमै बसेर गरिएका उद्योगका बारेमा बताउन ।	१. आफ्ना टोल छिमेकमा कुटिर उद्योगको अवस्थाका बारेमा बताउन । २. गाउँघरमा रहेका सिलाइ, बुनाइ, कताइका कार्यहरू बताउन ।	१. गाउँघरमा सञ्चालनमा आएका कुटिर उद्योगको महत्व बताउन । २. पर्यटनको परिचय बताउन ।

विषयवस्तु र तिनको बिस्तृतिकरण

कक्षा: १

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याङ र स्थानीय सरकार	आफ्नो गाउँ र वडाको परिचय	- गाउँपालिकाको चित्र वा नक्सा प्रदर्शन गरी आफ्नो गाउँ चिन्न लगाउने - नक्सा वा चित्रको आधारमा आफू बस्ने वडा	- गाउँपालिकाको चित्र वा नक्सा - गाउँको चित्र	- गाउँको नक्सामा र नाममा जोडा मिलाउन - प्रश्नोत्तर	२०

		- पहिचान गर्न लगाउने - आफ्नो वडाको नक्सामा रङ्ग भर्न लगाउने			
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	आफ्नो वडाको जातीय बनेट	जातीय भेषभुषा सहितको श्रव्य दृश्य प्रदर्शन तथा छलफल, प्रश्नोत्तर	- श्रव्य दृश्य सामग्री (ICT)	-जाती अनुसार फरक फरक रङ्ग भर्न, -अवलोकन	१९
	आफ्नो गाउँमा रहेको धार्मिक स्थलहरू	- मठमन्दिरहरूको भ्रमण र परियोजना कार्य - छलफल	-चित्रहरू नामका पत्तिहरू	-चित्र लेखन -अवलोकन - वस्तुगत प्रश्न	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	आगलागी र बाढीको जानकारी	श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी जानकारी गराउने	-श्रव्य दृश्य सामग्री	-आगलागी र बाढीका बारेमा प्रश्नोत्तर	१७
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	आदरसूचक शब्दको प्रयोग	- शिक्षकले आदरसूचक शब्दको प्रयोग - नम्र व्यवहार प्रदर्शन गरेर - भूमिका निर्वाह	- Role cards	- भूमिका निर्वाहको अवलोकन गरेर	२१
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	आफ्नो गाउँमा रहेको पोखरी, धारा र पँधेराको सरसफाइ	- सरसफाइ सिपको बारेमा छलफल - सरसफाइ कार्यमा सहभागी गराउने	- कुचो, फोहोरदानी, पञ्जा आदि	- अवलोकन गरेर	२८
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	हाम्रो करेसावारी तथा नर्सरीमा गरिने खेती	विद्यालय करेसावारी तथा फूलको नर्सरी निर्माणमा सहभागी गराउने	- ग्लोभ, मास्क, कुचो, बेल्चा	- अवलोकन गरेर	२७
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	कुटिर उद्योगको परिचय	- श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी उद्योगको परिचय गराउने - स्थलगत भ्रमण - छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री - कच्चा पदार्थको नमुना	- प्रश्नोत्तर - कच्चा पदार्थ र उद्योगविच जोडा मिलाउने	२८

कक्षा: २

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	आफ्नो वडाको सीमाना र वडाभित्रका गाउँहरूको परिचय	- नजिकका स्थानको स्थलगत भ्रमण - नक्सा कार्य - परियोजना कार्य (नक्सा रङ्ग भर्न)	गाउँपालिकाको चित्र, नक्सा - गाउँको चित्र	- अवलोकन - रङ्ग भर्न लगाउने - वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (जोडा मिलाउने)	२८
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) आफ्नो वडामा बोलिने भाषाहरू	- कक्षामा प्राप्त भाषिक विविधताको उदाहरणको प्रत्यक्ष प्रयोग - जोडी/समूह छलफल	- चार्ट (नामको)	- खेल विधिको प्रयोग - प्रश्नोत्तर	१८

	ख) आफ्नो वडामा रहेका धार्मिक स्थानहरू	- स्थलगत भ्रमण - चित्र लेखन (परियोजना कार्य)	- चित्रहरू - नाम पत्ति	- चित्र लेखन - अवलोकन	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	पहिरो र भूक्षयको जानकारी	- श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी पहिरो र भूक्षयको जानकारी - जोडी/समूह छलफल	श्रव्य दृश्य सामग्री	- प्रश्नोत्तर - वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (T/F)	२०
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	आदरपूर्वक गरिने सम्बोधन र अभिवादन	- शिक्षकबाट आदरपूर्वक गरिने सम्बोधन र अभिवादनको उदाहरण प्रस्तुत - विद्यार्थीबाट उक्त व्यवहारको अभ्यास	- Role cards - कार्टुन स्टोरी	- अवलोकन - वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (MCQ)	१७
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) नदी, खोला र तालतलैया	- स्थलगत भ्रमण - टिपोट लेखन	- चित्रहरू - नाम पत्ति	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Matching)	२६
	ख) घरवरपरका बोटबिरुवाहरू	स्थलगत भ्रमण, नमूना संकलन (परियोजना कार्य)	- नमूना चित्रहरू - नाम पत्ति	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Filling blank spaces)	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	हाम्रो वरपर उत्पादन हुने खाद्यबाली र फलफूलहरू	- स्थलगत भ्रमण - नमूना संकलन (परियोजना कार्य)	- खाद्यबाली र फलफूलका नमूना - नाम पत्ति	- टिपोट प्रस्तुती मूल्याङ्कन - वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Matching)	२५
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	कुटिर उद्योगको अवस्था	- स्थलगत भ्रमण - जोडी/समूह छलफल	अवस्था निर्धारक कारणको चार्ट	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (T/F)	२६

कक्षा: ३

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	वडा कार्यालय र वडा समिति गठन	- वडा कार्यालयको भ्रमण र परियोजना कार्य - जोडी/समूह कार्य - नमूना वडा समिति गठन - Role play	- कार्यविधि - कार्यसूची	- अवलोकन - प्रश्नोत्तर	२०
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) आफ्नो वडामा मान्ने धर्महरू	जोडी/समूह कार्य (सूची निर्माण, संकेत निर्माण)	- रड, ब्रस - चार्ट पेपर	अवलोकन	२५

	ख) आफ्नो बडामा मनाइने चाडपर्वहरू	- जोडी/समूह कार्य (सूची निर्माण, संकेत निर्माण) - नजिकका धार्मिक स्थलको भ्रमण	- रङ, ब्रस - चार्ट पेपर	- प्रश्नोत्तर - अवलोकन	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	आगलागी, बाढी, पहिरो र भूक्षयका कारण	- श्रव्य दृश्य सामग्री, पोष्टर, चित्रहरूको प्रदर्शन गरी कारणहरूबारे छलफल - सूची निर्माण (परियोजना कार्य)	श्रव्य दृश्य सामग्री, पोष्टर, चित्रहरू	- अवलोकन - विद्यार्थी प्रस्तुती मूल्याङ्कन (Rating scale)	१८
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	शिष्ट व्यवहार र हाम्रो चलन	- शिक्षकबाट शिष्ट व्यवहारको उदाहरण प्रस्तुत गर्ने - राम्रा चलनबारे श्रव्य दृश्य प्रस्तुती	श्रव्य दृश्य सामग्री	- अनुकरण अवलोकन - अभिव्यक्ति मूल्याङ्कन	१८
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) जलस्रोत र झरना	चित्रका माध्यमबाट जलस्रोत तथा झरनाका स्थान र स्वरूपबारे छलफल	चित्रहरू	- प्रश्नोत्तर - वस्तुगत प्रश्न (Matching)	२५
	ख) घर वरिपरिका जडीबुटीहरू	- नमूना संकलन - उपयोग र महत्वबारे जोडी/समूह छलफल	जडीबुटीका नमूना	- छलफल - प्रश्नोत्तर	
	ग) खनिज तथा खानीहरू	- क्षेत्र भ्रमण (नजिक भए) र टिपोट लेखन - चित्र तथा श्रव्य दृश्य प्रस्तुती - महत्वबारे छलफल	चित्रहरू	- छलफल - प्रश्नोत्तर	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	क) हाम्रो गाउँघरमा उत्पादन हुने विभिन्न बालीहरू: (अ) अन्नहरू (आ) दलहन (इ) तेलहन	- स्थलगत भ्रमण - नमूना संकलन (परियोजना कार्य)	- खाद्यबाली र फलफूलका नमूना - नाम पत्ति	- टिपोट प्रस्तुती मूल्याङ्कन - वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Matching)	३२
	ख) नगदेबाली र तरकारीहरू	नमूना संकलन (परियोजना कार्य)	नगदेबाली तथा तरकारी		
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	क) कुटिर उद्योगको महत्व	कुटिर उद्योगको महत्वबारे छलफल	महत्व सूची	सूचीकरणको प्रयोग	२२
	ख) पर्यटनको परिचय	- श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी पर्यटनको परिचय गराउने - जोडी/समूह छलफल	श्रव्य दृश्य सामग्री	प्रश्नोत्तर	

कक्षा ४-५ का तहगत सक्षमताहरू

१. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाको परिचय एवम् वडा कार्यपालिकाको गठन प्रक्रियाको जानकारी ।
२. गाउँपालिका क्षेत्रको जातीय रहनसहन, पर्व, जात्रा/मेलाको पहिचान गर्न ।
३. समाजमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याएका व्यक्तित्वहरूको जानकारी ।
४. प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्का कारण तथा न्यूनीकरणका उपायको जानकारी ।
५. मान्यजनप्रति गरिने मर्यादा, सम्मान, पारिवारिक एकता, सहयोग र आदर्श व्यवहारको अवलम्बन ।
६. गाउँपालिकाभित्र पाइने प्राकृतिक सम्पदाको पहिचान गरी तिनको अवस्थाबारे जानकारी ।
७. करेसावारी तथा गाउँघरमा गरिने खेतीबाट वस्तुहरूको पहिचान गरी उत्पादन कार्यमा सहभागी भइ त्यसको समुचित प्रयोग गर्न ।
८. गाउँघरको आम्दानी खेतीपाती, कुटिर उद्योग र अन्य व्यवसायको भूमिकाबारे जानकारी ।

हाम्रो मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम २०८१

कक्षा ४-५ को थिमगत सिकाइ उपलब्धि

विषयगत अवधारणा Theme	कक्षा ४	कक्षा ५
	सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि
१. हाम्रो मानेभन्ज्याङ र स्थानीय सरकार	१. आफ्नो वडा कार्यालय रहेको गाउँको परिचय दिन । २. स्थानीय वडाको परिचय दिन ।	१. स्थानीय वडाको भौगोलिक परिचय दिन । २. गाउँकार्यपालिकाको गठन प्रक्रिया बताउन ।
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	१. आफू बसेको गाउँको जातीय रहनसहनका बारेमा बताउन । २. आफू बसेको वडाको जातीय रहनसहनका बारेमा बताउन । ३. गाउँपालिकाभित्र रहेका नाम चलेका धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन । ४. गाउँपालिकाभित्र मनाइने चाडपर्वहरूको नाम बताउन । ५. गाउँपालिकाभित्र मनाइने उत्सवहरूको नाम बताउन । ६. गाउँपालिकाभित्र मनाइने मेला/जात्राको सामान्य परिचय दिन । ७. आफू बसोबास गरेको वडाका मानिसहरूले बोल्ने भाषाको बारेमा बताउन । ८. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाभित्र रहेर जिल्लास्तरीय खेलकुदतर्फ योगदान दिने व्यक्तिको नाम बताउन ।	१. आफू बसेको गाउँलाई पहिचान गराउने विशेषताहरू बताउन । २. धार्मिक स्थलहरूप्रति वडावासीमा रहेको धार्मिक विश्वासबारे बताउन । ३. गाउँपालिकाभित्र मनाइने चाडपर्वको विशेषता बताउन । ४. गाउँपालिकाभित्र मनाइने उत्सवको विशेषता बताउन । ५. गाउँपालिकाभित्र मनाइने मेला/जात्राको अवस्थाबारे बताउन । ६. आफ्नो वडाभित्र बोलिने भाषाको सूची निर्माण गर्न । ७. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाभित्र रहेर प्रदेशस्तरीय खेलकुदतर्फ योगदान दिने व्यक्तिको नाम बताउन ।
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद्	१. दैवी प्रकोपको परिचय दिन । २. प्राकृतिक प्रकोपको परिचय दिन ।	१. दैवी प्रकोप न्यूनीकरणका उपाय बताउन । २. प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरणबारे जानकारी दिन ।

व्यवस्थापन	३. मानव सिर्जित प्रकोपको परिचय दिन ।	३. मानव सिर्जित विपद् न्यूनीकरणका उपाय बताउन ।
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	१. मर्यादापूर्वक व्यवहार गर्न । २. एकताको परिचय दिन । ३. सहकार्यको परिचय दिन । ४. एकतापूर्वक कार्य गर्न । ५. हरेक कार्यमा सहयोग लिन र दिन । ६. समूहमा मिलेर काम गर्न ।	१. मान्यजनप्रति गरिने सम्मान भाव प्रकट गर्न । २. सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्न । ३. एकआपसमा सहकार्य गर्न । ४. सहयोग आदान प्रदान गर्न । ५. सबैप्रति आदरपूर्वक व्यवहार गर्न । ६. आफूभन्दा सानालाई स्नेहपूर्वक व्यवहार गर्न ।
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	१. गाउँपालिकाभित्र पाइने प्रमुख वृक्ष-वनस्पतिहरूको नाम बताउन । २. गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरूको नाम बताउन । ३. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका नदीहरूको नाम बताउन । ४. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका तालतलैयाको नाम बताउन । ५. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका झरनाहरूको नाम बताउन । ६. खानेपानीको अवस्थाको बारेमा बताउन । ७. प्राकृतिक स्रोतहरूको संरक्षणमा सरिक हुन ।	१. गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने वृक्ष-वनस्पतिको कार्य बताउन । २. जडीबुटीको अवस्थाबारे बताउन । ३. वृक्ष वनस्पति र जडीबुटीको संरक्षणको आवश्यकता बताउन । ४. वृक्ष वनस्पति र जडीबुटीको संरक्षणमा सरिक हुन । ५. नदीनालाको अवस्था बताउन । ६. तालतलैयाको अवस्था बताउन । ७. झरनाको अवस्था बताउन । ८. खानेपानीको अवस्था बताउन । ९. प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षणमा सहभागी हुन
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	१. करेसाबारीमा हुने उत्पादनको नाम बताउन । २. करेसाबारीमा काम गर्दा घर परिवारका सदस्यहरूलाई सहयोग गर्न । ३. करेसाबारीको कार्यमा सहभागी हुन । ४. गाउँघरमा गरिने खेतीबाट उत्पादन हुने वस्तुहरूको नाम बताउन ।	१. गाउँपालिकामा खाद्यबालीबाट हुने आम्दानीको तरिका बताउन । २. फलफूलबाट हुने आम्दानीको तरिका बताउन । ३. तरकारी खेतीबाट हुने आम्दानीबारे बताउन । ४. नगदेबालीबाट गरिने आम्दानीको तरिका बताउन । ५. आम्दानी हुने गरी कृषि कार्य गर्ने उपायबारे उल्लेख गर्न ।

	५. खेतबारीबाट उत्पादन भएका वस्तुहरूको प्रयोग गर्न ६. उत्पादन भएका वस्तुहरूबाट आम्दानी दिन ।	६. विभिन्न उत्पादनकाबाट गाउँघरमा हुने आम्दानीबारे वर्णन गर्न । ७. आम्दानीको महत्व बताउन ।
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	१. गाउँघरमा रहेका पर्यटन व्यवसायका बारेमा बताउन । २. गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका पर्यटन व्यवसायका बारेमा उल्लेख गर्न । ३. गाउँघरमा रहेका कुटिर उद्योग व्यवसायको अवस्था बताउन । ४. गाउँपालिकामा रहेका कुटिर उद्योग व्यवसायको अवस्था उल्लेख गर्न ।	१. पर्यटकको परिचयय बताउन । २. पर्यटकको प्रकार बताउन । ३. गाउँघरमा आउने पर्यटकको वर्तमान अवस्था बताउन । ४. गाउँपालिकामा आउने पर्यटकहरूको वर्तमान अवस्थाको जानकारी दिन । ५. कुटिर उद्योग विकासको सम्भावना बारे बताउन ।

विषयवस्तु र तिनको बिस्तृतिकरण

कक्षा: ४

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	क) आफ्नो वडा कार्यालय रहेको ठाउँको सामान्य परिचय	- नक्सा तथा चित्र प्रदर्शन गर्ने - श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्ने	- नक्सा - श्रव्य दृश्य सामग्री	- परिचय प्रस्तुती मूल्याङ्कन - नक्सा कार्य - अवलोकन	१२
	ख) आफ्नो वडाको भौगोलिक परिचय	- नक्सा प्रदर्शन गर्ने - भूगोल र यसको प्रभाव क्षेत्र चार्टका माध्यमबाट प्रष्ट पार्ने	- नक्सा - चार्ट	समूह परियोजना कार्य	
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) समाजको जातीय रहनसहन	घटना विवरण प्रस्तुती शैलीको प्रयोग गरी जातीय सहनसहन प्रस्तुत गर्ने	जातीय रहनसहन झल्किने चित्रहरू	समूह/साथी संवाद	२२
	ख) गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख	स्थलगत भ्रमण, विवरण टिपोट	चित्रहरू	समानता तथा भिन्नता देखाउने	

	धार्मिक स्थलहरू	चित्र प्रदर्शन एवं छलफल			
	ग) गाउँपालिकामा मनाइने चाडपर्व र उत्सव	श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी छलफल गर्ने	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- प्रश्नोत्तर	
	घ) गाउँपालिकामा लाग्ने जात्रा तथा मेलाहरू	जात्रा तथा मेलाहरूमा प्रयोग हुने स्थानीय सामग्रीका माध्यमबाट जात्रा तथा मेला जानकारी गराउने	- जात्रा/मेलाहरूमा प्रयोग हुने स्थानीय नमूना सामग्री	- Roleplay	
	ड) समाजका विशिष्ट योगदान दिएका व्यक्तित्वहरू	फोटो तथा योगदानसँग सम्बन्धि विवरण प्रस्तुत गर्ने (Live/record)	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- अनुच्छेद/निबन्ध लेखन	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	विपद्का प्रकार	- Initial discussion - चार्टको प्रयोग गरी वर्गीकरण	- चित्रहरू	- तालिकिकरण - प्रश्नोत्तर	१२
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	क) मान्यजनप्रति मर्यादा	श्रव्य दृश्य मार्फत एवं प्रत्यक्ष रूपमा मर्यादाको अभ्यास गराएर	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- दैनिक व्यवहार अवलोकनबाट	१८
	ख) पारिवारिक एकता र सहकार्य	कथावाचन विधि प्रयोग गरी यसका प्रभावहरू प्रस्तुत गर्न	- चित्रहरू	- छलफल - प्रश्नोत्तर	
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) हाम्रो गाउँपालिकामा पाइने वृक्ष, वनस्पति र जडीबुटीको पहिचान	- क्षेत्र भ्रमण, नमूना संकलन - छलफल	- वृक्ष, वनस्पति र जडीबुटीका नमूना - परिचय पत्ति	- वस्तुगत प्रश्न (Matching)	२२
	ख) नदीनाला, तालतलैया, झरना, खानेपानी आदिको अवस्था र संरक्षण	- वर्तमान अवस्थाको अवलोकन - संरक्षणका उपायबारे Brainstorming	- संरक्षण सम्बन्धी चित्रहरू	- संरक्षणका उपायको समूहगत योजना	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	क) करेसावारीको काममा उत्पादनहरू	- अवलोकन भ्रमण, उत्पादनको सूची निर्माण - यसबाट हुने फाइदाको सूची निर्माण - छलफल	- करेसावारीको उपयोग तथा उत्पादनका चित्रहरू	- प्रश्नोत्तर - मौसम र उत्पादनको तालिकिकरण गर्न	२२
	ख) करेसावारीको काममा सहभागीता र सहयोग	- विद्यालयको करेसावारी निर्माण - काममा क्रमको सूची	- कुटो, कोदालो - मलखाद	- अवलोकन	
	ग) गाउँघरमा गरिने खेतीबाट	गाउँघरमा गरिने खेतीबाट उत्पादन हुने	- केही नमूना	- उत्पादन र प्रयोगबारे लिखित तथा	

	उत्पादन हुने वस्तु र तिनको प्रयोग	वस्तुको सूची निर्माण उत्पादित वस्तुको प्रयोगका फाइदाबारेमा छलफल	उत्पादन फाइदाको सूची	मौखिक अभिव्यक्ति	
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	हाम्रो गाउँपालिकामा पर्यटन र कुटिर उद्योग व्यवसाय	- पर्यटनसँग सम्बन्धित पक्षहरूको चार्ट निर्माण तथा छलफल - कुटिर उद्योगका फाइदाको सचित्र छलफल	- चार्ट - चित्रहरू	- परिचयात्मक प्रस्तुतीका आधारमा मूल्याङ्कन - सूची निर्माणका आधारमा मूल्याङ्कन	२०

कक्षा: ५

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको विस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	क) स्थानीय वडाको परिचय	- श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्ने - आवश्यक स्थानको भ्रमण	- नक्सा - श्रव्य दृश्य सामग्री	समूहगत हाजिरीजवाफ	१२
	ख) गाउँकार्यपालिकाको गठन प्रक्रिया	- गाउँकार्यपालिकाको गठन प्रक्रियाको नमूना अभ्यास - Roleplay	स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन	भूमिका निर्वाहा अवलोकन	
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) हाम्रो समाजको मौलिक विशेषताहरू	यस समाजका मानिसको दैनिकीसँग जोडेर - शान्तिप्रिय, सहयोगी, मिलनसार	मौलिकपन झल्किने तस्विर	सूची निर्माण	२०
	ख) हाम्रो गाउँपालिकामा भएका धार्मिक स्थलहरूप्रतिको विश्वास	धार्मिक स्थलप्रतिको मान्यता र विश्वासबारे जानकारी गराउने	मान्यता र विश्वास झल्किने पाठ पुजा आदिको तस्विर	- छलफल - प्रश्नोत्तर	
	ग) गाउँपालिकामा मनाइने चाडपर्व र उत्सवको विशेषता	चाडपर्व र उत्सवको विशेषताको सूचीकरण	तस्विरहरू	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (MCQ)	
	घ) गाउँपालिकामा लाग्ने जात्रा तथा मेलाको अवस्था	- जात्रा तथा मेलाको मौलिकता र महत्वबारे छलफल - वाह्य प्रभाव, विकृति र बचावटबारे छलफल	वाह्य प्रभाव र विकृति झल्किने तस्विर	प्रश्नोत्तर	
	ड) हाम्रो गाउँपालिकाबाट	अन्तरक्रिया (जिवित भए), अभिलेख, कार्य	तस्विर, अभिलेख	जीवनी लेखन मूल्याङ्कन	

	राष्ट्रियस्तरमा योगदान दिएका व्यक्तित्वहरू	विवरणद्वारा परिचित गराउने			
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित विपद् र यसबाट हुने नोक्सानी	हुन सक्ने नोक्सानीका बारेमा समूहगत छलफल	- क्षतिको अवस्था झल्किने तस्विर	- नोक्सानीका प्रकारबारे समूहगत अवधारणा प्रस्तुती मूल्याङ्कन	१२
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	क) मान्यजनप्रति गरिने सम्मान	अग्रजहरूको महत्वबारे छलफल	- सम्मान र हेरचाह गरेको भिडियो एवं तस्वीर	- व्यवहार प्रदर्शनको अवलोकन तथा मूल्याङ्कन	२०
	ख) आपसी सहयोग, आदर र माया	- उमेर समूहसँग गरिने व्यवहारको नमूना प्रस्तुत गर्ने - भूमिका निर्वाहा गर्न लगाउने	- Roleplay cards	- भूमिका निर्वाहा अवलोकन	
	ग) अग्रजहरू हाम्रा आदर्श	- श्रव्य दृश्य मार्फत अग्रजहरूको भूमिका प्रस्तुत गर्ने - अग्रजहरू स्रोत तथा सम्पदाका रूपमा रहने कारणबारे छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- खोज विधि प्रयोग गरी प्राप्त गरिएको निष्कर्ष मूल्याङ्कन	
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) हाम्रो गाउँपालिकामा पाइने वृक्ष-वनस्पति र जडीबिटीको अवस्था	- वर्तमान अवस्थाको अवलोकन - संरक्षणका उपायबारे छलफल	- सफल अभ्यासको श्रव्य दृश्य/चित्र	- संरक्षणका उपायको प्रस्तुती मूल्याङ्कन	२४
	ख) नदीनाला, तालतलैया, झरना, खानेपानी आदिको प्रयोगको अवस्था र संरक्षणमा सहभागिता	- स्थलगत भ्रमण गरी वर्तमान अवस्था र संरक्षण पश्चात प्राप्त हुने फाइदाबिच तुलना गर्ने - सही प्रयोगको तरिकाबारे छलफल - संरक्षणका सामान्य कार्यमा सहभागी हुन	- सफल अभ्यासका चित्रहरू	- सही प्रयोग तथा संरक्षणका उपायको प्रस्तुती मूल्याङ्कन - सहभागिता तथा संरक्षण सिप प्रयोगको अवलोकन	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	हाम्रो गाउँघरमा उत्पादन हुने आम्दानी: (अ) खाद्यबाली (आ) फलफूल (इ) तरकारी खेती (ई) नगदेबाली	- बाली तथा फलफूलको नमूना प्रदर्शन - सूचीमा रहेका मध्ये आफ्नो परिवारको आम्दानीमा हिस्सा रहेका फलफूल तथा बालीलाई वृत्तचित्रमा प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने	- बाली तथा फलफूलको नमूना	- आम्दानीको वृत्तचित्र निर्माण मूल्याङ्कन	२२

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	क) गाउँपालिकामा आउने पर्यटकहरूको वर्तमान अवस्था	पर्यटक आगमनको स्थिति, प्रकार र कारणबारे छलफल	- पर्यटक विभिन्न गतिविमा संलग्न भएका चित्रहरू	- अवस्था सुधारका बारेमा समूहगत योजना प्रस्तुती मूल्याङ्कन	१८
	ख) कुटिर उद्योगको सम्भावना र विकास	कुटिर उद्योगको विकासका लागि सहयोगी वातावरण निर्माण गर्ने विषयमा मंथन गरी जोडी/समूह छलफल गर्ने	- पूर्वाधार झल्किने चित्रहरू	- प्रश्नोत्तर - वार्तालाप मूल्याङ्कन	

कक्षा ६-८ का तहगत सक्षमता

- मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका तथा स्थानीय सरकारको परिचय दिन ।
- यस क्षेत्रका उत्पादन, कृषि कार्य तथा पर्यटनलगायत सम्भावित आर्थिक स्रोतहरूको पहचान तथा उपयोग गर्न ।
- स्थानीय सांस्कृतिक अवस्थाको परिचय दिँदै सांस्कृतिक तथा अन्तरसांस्कृतिक क्रियाकलापमा सहभागी हुन ।
- सिप, पेसा एवम् सिर्जनशीलताको प्रभाव पहिचान गरी व्यवहारमा अपनाउन ।
- वातावरण सन्तुलन राख्न सहयोग पुर्याउने ।
- गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने नागरिक शिक्षाबारे जानकारी लिई तिनबाट लाभान्वित हुन ।
- मर्यादित एवम् स्वस्थ जीवनशैली अपनाई स्थानीय उत्पादनमा आधारित उद्योग-व्यवसाय सञ्चालन गर्न ।
- सार्वजनिक सम्पत्ति तथा सम्पदा संरक्षण र सम्बर्धनमा सहभागिता जनाउन ।
- स्थानीय पूर्वाधार, विकास निर्माणका कार्य एवम् दीर्घकालीन योजनाहरूको परिचय दिन ।
- समाजमा विशेष योगदान दिएका व्यक्तित्वहरूको परिचय दिन ।
- स्थानीय समस्या, खराब आचरण, विपद् आदिको न्यूनीकरणमा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्न ।

हाम्रो मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम २०८१

कक्षा ६-८ को थिमगत सिकाइ उपलब्धि

विषयगत अवधारणा Theme	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
	सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि
१. हाम्रो मानेभन्ज्याङ र स्थानीय सरकार	१. गाउँपालिकाको हावापानीको अवस्थाको परिचय दिन । २. गाउँपालिकाभित्र सञ्चालित शैक्षिक संस्थाहरूबारे बताउन । ३. स्थानीयस्तरका भौतिक पूर्वाधार विकासको परिचय दिन ।	१. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाको परिचय दिन । २. गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न महत्वपूर्ण स्थानहरूको परिचय दिन । ३. गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्थाबारे बताउन । ४. गाउँपालिकाभित्र सम्पन्न विकास निर्माण कार्यहरूको परिचय दिन ।	१. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकालाई चिनाउने वस्तुहरूको परिचय दिन २. गाउँपालिकाको अध्यक्षको परिचय दिन । ३. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको परिचय दिन । ४. गाउँपालिकाले लिएका भावी योजनाबारे जानकारी लिई तिनको सूची बनाउन । ५. गाउँ शिक्षा समितिको गठन प्रक्रियाबारे बताउन ।
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	१. गाउँपालिकाभित्र रहेका ऐतिहासिक क्षेत्रको परिचय दिन । २. गाउँपालिकाभित्र रहेका धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन । ३. गाउँपालिकाभित्र रहेका सांस्कृतिक सम्पदाको परिचय दिन । ४. धार्मिक स्थलहरूको संरक्षणको उपाय बताउन ।	१. गाउँपालिकाभित्र मनाइने धार्मिक आस्थाप्रतिको विश्वासबारे परिचय दिन । २. गाउँपालिकाभित्र मनाइने धार्मिक मान्यताको परिचय दिन । ३. गाउँपालिकाभित्र प्रचलनमा रहेका सामाजिक संस्कारहरूको परिचय दिन । ४. गाउँपालिकाभित्रका बासिन्दाहरूले मान्ने गरेका सामाजिक संस्कारबारे	१. हाम्रो गाउँघरमा विद्यमान आपसी मेलमिलापको परिचय दिन । २. समाजमा रहेका मानिसहरूको एकआपसमा रहेको मेलमिलापको महत्वका बारेमा बताउन । ३. धार्मिक सहिष्णुताको बारेमा परिचय दिन । ४. धार्मिक सहिष्णुताको महत्व बताउन

	५. गाउँपालिकाभित्र रहेका सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षणको उपाय बताउन ६. आफू वसेको गाउँ र वरिपरिका गाउँमा बोलिने भाषाबारे बताउन ७. मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाभित्र रहेर राष्ट्रियस्तरमा खेलकुदतर्फ योगदान दिने व्यक्तिको नाम बताउन ।	बताउन । ५. गाउँपालिकाभित्र बोलिने भाषाबारे बताउन । ६. राष्ट्रियस्तरमा महत्वपूर्ण योगदान दिएका व्यक्तित्वको परिचय दिन ।	। ५. खराब आचरणका बारेमा बताउन । ६. खराब आचरणमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई असल मार्गमा हिँडाउने उपायबारे बताउन । ७. समाजमा धार्मिक तथा सांस्कृतिक विचलन आउन नदिन हाम्रो कर्तव्यबारे बताउन । ८. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र बोलिने भाषाको सूची निर्माण गर्न । ९. राष्ट्रियस्तरमा महत्वपूर्ण योगदान दिएका व्यक्तित्वको परिचय दिन ।
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	१. व्यक्तिगत सरसफाइको परिचय दिन । २. व्यक्तिगत सरसफाइ गरी घरआँगन सफाइमा सहभागी हुन । ३. सामुदायिक सरसफाइको परिचय दिन ।	१. महामारीको परिचय दिन २. महामारीबाट बच्ने उपाय बताउन । ३. महामारीबाट बच्ने व्यवहारहरू अपनाउन । ४. महामारीजन्य प्रकोपबाट बच्नका लागि चेतनामूलक कार्यक्रममा सरिक हुन ।	१. वातावरणको परिचय दिन । २. प्रदुषणको परिचय दिन । ३. वातावरण प्रदुषणका कारणहरू बताउन । ४. वातावरण न्यूनीकरणका उपाय बताउन । ५. वातावरण संरक्षणमा सरिक हुन । ६. व्यक्तिगत घटना दर्ताको परिचय दिन । ७. व्यक्तिगत घटना दर्ताको महत्व बताउन । ८. व्यक्तिगत घटना दर्तामा आफू सरिक भई अरूलाई पनि प्रोत्साहन गर्न ।

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	१. मानवीय असल व्यवहारको परिचय दिन । २. नैतिक आचरणको परिचय दिन ३. एकआपसमा गरिने सद्भाव र आदरभाव दर्शाउन । ४. जिम्मेवारी वहन गर्न । ५. सामाजिक कार्यमा सहभागी हुन । ६. समाजमा भरपर्दो र जिम्मेवार नागरिक बन्न ।	१. नैतिक शिक्षाको परिचय दिन । २. नैतिक शिक्षाको आवश्यकता बताउन । ३. अनुशासनको परिचय दिन । ४. अनुशासनको आवश्यकता बताउन । ५. व्यक्तित्व विकासबारे बताउन । ६. चरित्र निर्माणमा अग्रजहरूको असल व्यवहार अनुसरण गर्न । ७. व्यक्तित्व विकासमा अनुशासनको भूमिका बताउन ।	१. व्यक्तिमा हुनुपर्ने असल गुणहरूबारे बताउन । २. समाजमा आफ्नो भूमिका प्रदर्शन गर्न । ३. शिष्टतापूर्वक व्यवहार गर्न । ४. नैतिक आचरणमा रहन । ५. अरूप्रति सम्मान गर्न । ६. सहकार्य गरेर काम लिन । ७. एकआपसमा समन्वयपूर्ण व्यवहार गर्न । ८. अनुशासन र मर्यादामा रहन ।
--	---	--	---

५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	१. आफ्नो घरवरिपरि पाइने वनस्पतिको सही सदुपयोग गर्न । २. जडीबुटीको उपयोग गर्न । ३. वन्यजन्तुको परिचय दिन । ४. स्थानीयस्तरमा पाइने वन्यजन्तुको सूची निर्माण गर्न । ५. स्थानीयस्तरमा वन्यजन्तुबाट भएको नोक्सानीबारे बताउन । ६. वन्यजन्तुबाट हुने नोक्सानीको बारेमा बताउन ।	१. गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने विशेष प्रकारका वृक्ष-वनस्पतिको नाम बताउन । २. विशेष प्रकृतिका जडीबुटीको नाम बताउन । ३. हावापानीको परिचय दिन । ४. जलवायुको परिचय दिन । ५. हावापानी र जलवायुका आधारमा उत्पादन हुने वनस्पति र घाँसको परिचय दिन । ६. गाउँपालिकामा उत्पादन हुने पशुपन्छीजन्य दानाको नाम बताउन । ७. गाउँपालिका क्षेत्रमा पालिने पशुपन्छीको नामको सूची बनाउन । ८. गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने प्रमुख सम्पदाहरूको सूची निर्माण गर्न । ९. गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने प्रमुख सम्पदाहरूको अवस्था वर्णन गर्न ।	१. जडीबुटी उत्पादनका दृष्टिले महत्वपूर्ण मानिएको क्षेत्रबारे उल्लेख गर्न । २. गाउँपालिकामा पाइने विशेष प्रकृतिका वृक्ष-वनस्पतिको क्षेत्र उल्लेख गर्न । ३. गाउँघरमा पशुपन्छी पालनको विकासको अवस्था बताउन । ४. पालिएका पशुपन्छीको व्यवस्थापनका बारेमा वर्णन गर्न । ५. प्राकृतिक सम्पदाको अवस्था उल्लेख गर्न । ६. प्राकृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारले अवलम्बन गरेका नीतिबारे बताउन । ७. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका वन्यजन्तुहरूको अवस्थाबारे वर्णन गर्न । ८. वन्यजन्तु संरक्षणमा स्थानीय सरकारले चालेका कदमबारे बताउन ।
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	१. निकासी पैठारीको परिचय दिन । २. गाउँपालिकामा उत्पादन भई अन्यत्र निकासी हुने निम्न उत्पादनहरूको सूची निर्माण गर्न :	१. आफ्नो गाउँघरमा कृषि उत्पादनबाट हुने आम्दानीको अवस्थाबारे बताउन । २. गाउँपालिकामा उत्पादित कृषि उपजबाट भएको आम्दानीको अवस्थाबारे	१. गाउँपालिकामा आम्दानीका स्रोत बढाउने अन्य क्षेत्रको पहिचान गरी बताउन । २. गाउँपालिकालाई आर्थिक रूपमा

	(क) अन्न (ख) दलहन (ग) तेलहन (घ) नगदेवाली (ङ) तरकारी (च) फलफूल ३. गाउँपालिका क्षेत्रमा हुने आम्दानीका अन्य सम्भाव्य स्रोत पहिचान गर्न ।	उल्लेख गर्न । ३. कृषि कार्यबाहेक अन्य क्षेत्रबाट गाउँपालिकामा हुने आम्दानीका वर्तमान स्रोतहरूको परिचय दिन ।	समृद्ध बनाउन आवश्यक स्रोतहरूको खोजी कार्यमा सरिक हुन । ३. गाउँपालिकालाई आर्थिक उन्नति गराउन प्रयोग गरिएका विधि र वस्तुहरूको नाम बताउन । ४. कीटपतङ्गको परिचय दिन । ५. कृषि उपज नोकसानी हुने तरिका बताउन । ६. कृषि उपज नोकसान गराउने कीटपतङ्गको पहिचानमा सचेत रहन । ७. कृषि उपज नोकसानी गर्ने कीटपतङ्ग व्यवस्थापन कार्यमा सक्रिय हुन ।
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	१. गाउँघरमा पर्यटक आकर्षित गर्ने सम्भावित ठाउँहरूको नाम बताउन । २. कुटिर उद्योगका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थको नाम बताउन । ३. कुटिर उद्योगका लागि चाहिने कच्चा पदार्थको उत्पादन हुने क्षेत्रको नाम बताउन । ४. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका सेवामूलक व्यवसायको नाम बताउन । ५. गाउँपालिकामा सञ्चालन हुन सक्ने सम्भावित उद्यमशील व्यवसायको पहिचान गरी जानकारी दिन ।	१. गाउँघरमा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको जानकारी दिन । २. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पर्यटकीय क्षेत्रहरूको पहिचान गरी जानकारी दिन । ३. स्थानीयस्तरमा भएका विकासका पूर्वाधारहरूको परिचय दिन (यातायात, खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य, सूचना तथा सञ्चार, विद्युत, हाटबजार, सिन्चाइ आदि) ।	१. रोजगारीको परिचय दिन । २. होमस्टेको परिचय दिन । ३. मनोरञ्जनको परिभाषा गर्न । ४. गाउँपालिकामा रोजगारीको अवस्थाबारे बताउन । ५. गाउँपालिकामा रोजगारीको सम्भावनाबारे जानकारी दिन । ६. स्थानीय सरकारले निर्माण, विकास र स्तरोन्नतिका लागि निम्न क्षेत्रमा चालेका कदमबारे बताउन : (क) कुटिर उद्योग (ख) होमस्टे (ग) पर्यटन (घ) मनोरञ्जनका क्षेत्र

विषयवस्तु र तिनको बिस्तृतिकरण

कक्षा: ६

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	क) गाउँपालिकाको हावापानी	हावापानीको वर्गीकरण चार्ट प्रदर्शन गरी यस गाउँपालिकाका विभिन्न ठाउँका हावापानीको बारेमा छलफल	- नक्सा - चार्ट	नक्सामा ठाउँ अनुसारका हावापानीका लागि भिन्न भिन्न संकेत भर्न	१४
	ख) गाउँकार्यपालिकाको शैक्षिक अवस्था	जम्मा सङ्ख्या, तहगत सङ्ख्या, विद्यालयगत सिकाइ उपलब्धिस्तर आदि तथ्याङ्कको सूचीसहित छलफल	तथ्याङ्कको सूची	सिकाइ उपलब्धिस्तरका आधारमा गाउँपालिकाको नक्सामा विद्यालयलाई फरक रङले सङ्केत गर्ने	
	ग) गाउँपालिकाको भौतिक विकासको अवस्था	निर्माणाधिन र निर्माण सम्पन्न परियोजनाको फोटो/श्रव्य दृश्य सामग्री प्रदर्शन	फोटो/श्रव्य दृश्य सामग्री	समूहगत प्रश्नोत्तर	
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) हाम्रो गाउँपालिकाको ऐतिहासिक क्षेत्रको परिचय	कथाकथन/घटना विवरण अध्ययन विधि तथा फोटोको प्रयोग गरी ऐतिहासिक क्षेत्रको परिचय	फोटाहरू	परिचयात्मक अनुच्छेद लेखन	२२
	ख) हाम्रो गाउँपालिकामा रहेका धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका क्षेत्रको जानकारी	प्रदर्शन विधि प्रयोग गरी धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका क्षेत्रको जानकारी गराउने	- विशेष अवसरका फोटाहरू - नाम पत्ति	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Matching)	
	ग) हाम्रो गाउँपालिकामा रहेका धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्दाको संरक्षण	संरक्षणको आवश्यकता, तरिका, सामग्री तथा स्रोतबारे छलफल	सामग्रीको नमूना	संरक्षणबारे साथी संवाद	
	घ) हाम्रो गाउँपालिकाबाट राष्ट्रियस्तरमा योगदान दिएका व्यक्तित्वहरू	प्रत्यक्ष/recorded संवाद, फोटोसहित योगदानबारे छलफल	- फोटो - योगदानको विवरण	जीवनी लेखन प्रतियोगिता	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	क) गाउँघरमा हुन सक्ने विपद्का कारण र बच्ने उपाय	- सम्भावित विपद्का कारणबारे मंथन - खोज विधि प्रयोग गरी बच्ने उपाय पत्ता लगाउन प्रेरित गर्ने	विपद्का कारण बन्ने सामग्री	वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (T/F)	१२
	ख) गाउँघरमा विपद्बारे सचेतना कार्यक्रम	विपद् र यसबाट बच्ने उपायबारे गिताम्स, कविता, नारा, चित्र लेखन आदि गर्ने/गराउने	श्रव्य दृश्य सामग्री	कविता, नारा, चित्र लेखन प्रतियोगिता	

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	क) शिष्ट व्यवहार र नैतिक आचरण	- शिष्ट व्यवहारको नियमित प्रदर्शन गर्ने, अनुशरण गर्न लगाउने - पौराणीक कथा/घटनाका माध्यमबाट नैतिक आचरणको अवधारणाकाबारे छलफल गर्ने	- पौराणीक कथाका चित्रहरू	- भूमिका निर्वाहा अवलोकन	१७
	ख) मानवीय व्यवहार र मानव मूल्य मान्यता	- मानिसले गर्ने असल व्यवहारका उदाहरण दिने - मानिसको महत्व बडाउने व्यवहारबारे मंथन	- मानव मूल्य मान्यताको सूची	- प्रश्नोत्तर	
	ग) परिवार र समाजप्रतिको कर्तव्य	- आफूले परिवारमा गर्नु पर्ने कामको सूची तयार गर्न लगाउने - समाजप्रति हामीले गर्नुपर्ने कामहरू के-के हुन सक्लान भनि छलफल गर्ने	- परिवारमा सहयोग र समाजका हितमा काम गरेका तस्विर	- वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (T/F)	
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) वृक्ष-वनस्पति र जडीबिटीको उपयोग	जोडी/समूह कार्य मार्फत कक्षामा परियोजना विधि प्रयोग गरी उपयोगिताबारे छलफल गर्ने	- चार्ट - उपयोगिता सम्बन्धी चित्र/भिडियो	- परियोजना कार्य तथा प्रस्तुती अवलोकन	२१
	ख) स्थानीयस्तरमा पाइने वन्यजन्तुहरूको पहिचान र तिनको अवस्था	- वन्यजन्तुहरूको नमूना चित्रहरू पहिचान गर्न सहयोग गर्ने - वन्यजन्तुहरूको बासस्थान, आहारा, विचरण, चुनौती आदिका कारण बनेको अवस्थाबारे छलफल तथा प्रश्नोत्तर	- वन्यजन्तुका चित्रहरू - अवस्था झल्कने श्रव्य दृश्य सामग्री	- वन्यजन्तुहरूका चुनौतीका बारेमा चित्र लेखन	
	ग) स्थानीयस्तरमा वन्यजन्तुबाट हुनसक्ने नोक्सानी र समाधानका उपाय	वन्यजन्तुबाट हुने नोक्सानी/विनास र समाधानका उपायबारे खोज विधि प्रयोग गरी अनुभव र अभ्यास संकलन गर्ने	- समस्या समाधानका अभ्यासको श्रव्य दृश्य	- अनुभव र अभ्यासको सूचीकरण	

६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	क) गाउँपालिकामा उत्पादन भइ निकासी हुने विभिन्न बालीहरू (अ) अन्न (आ) दलहन (इ) तेलहन (ई) नगदेबाली (उ) तरकारी खेती (ऊ) फलफूल	- बालीका प्रकारका आधारमा विद्यार्थी समूह निर्माण - विद्यार्थीहरूबाट निकासी हुने बाली तथा फलफूलको नमूना प्रदर्शन	- बाली तथा फलफूलको नमूना	- समूह कार्य अवलोकन	२०
	ख) गाउँपालिकामा क्षेत्रमा आम्दानीका स्रोतहरू	कृषि तथा पशुपालनका विविध स्वरूपबारे मंथन तथा श्रव्य दृश्य सामग्री प्रदर्शन सहित छलफल	- कृषि तथा पशुपालनका विविधता सम्बन्धी श्रव्य दृश्य सामग्री	- सूची निर्माण - प्रश्नोत्तर	
७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	क) गाउँपालिकामा पर्यटक आकर्षण गर्ने सम्भावित स्थलहरू	चित्र तथा श्रव्य दृश्य प्रदर्शन मार्फत पर्यटक आकर्षित गर्ने सम्भावित स्थलहरू प्रदर्शन गरी कारणबारे छलफल गर्ने	- श्रव्य दृश्य सामग्री - चित्र	- सम्भावित स्थलहरूको सूची - कारणहरूको वर्णन	२२
	ख) कुटिर उद्योगका लागि आवश्यक कच्चापदार्थ र त्यसको उत्पादन	- स्थानीय कुटिर उद्योगका प्रकारबारे छलफल - परियोजना कार्य मार्फत विद्यार्थीहरूबाट कच्चा पदार्थ र प्रशोधित उत्पादन सम्बन्ध प्रस्तुत	- कच्चा पदार्थ र प्रशोधित उत्पादनका नमूनाहरू	- वस्तुगत प्रश्नको प्रयोग (Matching)	
	ग) गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका सेवामूलक व्यवसाय र सञ्चालन हुन सक्ने सम्भावित उद्यमशीलताका क्षेत्र	- जोडी/समूह कार्य मार्फत सेवामूलक र वस्तु उत्पादक व्यवसायहरूको उत्पादन भिन्नताबारे छलफल - समूह कार्य मार्फत सञ्चालनमा रहेका अन्य व्यवसायहरूको सूची निर्माण - सम्भावित उद्यमशीलताका सिप र आधारबारे छलफल गर्ने	- चार्ट	- भिन्नता छुट्याउन लगाउने - अनुच्छेद लेखन	

कक्षा: ७

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	क) मानेभन्ज्याड गाउँपालिकाको परिचय	नक्सा, तथ्याङ्क सूची तथा श्रव्यदृश्यका माध्यमबाट गाउँपालिकाको समग्र परिचय	- नक्सा - तथ्याङ्क सूची तथा श्रव्यदृश्य सामग्री	भिन्न भिन्न दृष्टिकोणबाट परिचय लेखन	१२
	ख) गाउँपालिकामा अवस्थित महत्वपूर्ण स्थानहरूको नामाकरण	कथावाचन, घटना विवरण अध्ययन तथा खोज विधि प्रयोग गरी नामाकरण कारण प्रस्तुत गर्ने	नामाकरण पुष्टि गर्ने चित्रहरू	प्रश्नोत्तर	
	ग) स्थानीय सरकारले निर्माण सम्पन्न गरेका कार्यहरू	फोटा, कार्यविवरण तथा श्रव्यदृश्यका माध्यमबाट निर्माण सम्पन्न गरेका कार्यहरू प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने	फोटा, कार्यविवरण तथा श्रव्यदृश्य	प्रतिवेदन लेखन	
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) समाजका धार्मिक मूल्य र मान्यता	धर्मको सार, मार्गदर्शन, तथा जीवनप्रतिको दृष्टिकोणबारे तथ्य छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने	सान्दर्भिक quotations	आफ्नो धर्मको जीवनप्रतिको दृष्टिकोणबारे अभिभावकसँग छलफल गरी दृष्टिकोण लेखन	२४
	ख) गाउँपालिकाका बासिन्दाहरूको सामाजिक संस्कार	गाउँपालिकाका विभिन्न सम्प्रदायका जानकारहरूसँगको अन्तरक्रियाबाट सामाजिक संस्कारको जानकारी गराउने	पोष्टरहरू	जातिगत संस्कारका सूचीकरण गर्न लगाउने	
	ग) समाजमा विशिष्ट योगदान दिएका व्यक्तिहरू	- प्रत्यक्ष/recorded संवाद - फोटोसहित योगदानबारे छलफल	- फोटो - योगदानको विवरण	जीवनी लेखन प्रतियोगिता	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	क) महामारीजन्य विपद्	महामारी अर्थ प्रष्ट पाउँदै विगतका ठूला महामारीको जानकारी गराउने	- महामारीको अवधारणागत चित्र - विनासका तस्विर	महामारी प्रभावितको अभिनय अवलोकन	१२
	ख) गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन र न्यूनीकरणमा सम्बन्धित संस्था वा व्यक्तिसँग लिइने सहयोग, सहकार्य र व्यवस्थापनको अवस्था	विपद् व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरणका लागि विभिन्न संस्थाहरूसँग गर्नुपर्ने समन्वयबारे छलफल	संस्थाहरूले विपद् व्यवस्थापनमा सहयोग गरेको फोटो	- छलफल - प्रश्नोत्तर	

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	क) नैतिक शिक्षा र अनुशासनको आवश्यकता	वर्तमान समाजमा देखिएका दुशाक्त व्यवहार र अनियन्त्रित जीवनशैलीमा पुग्नबाट जीवनलाई बचाउन नैतिक शिक्षा र अनुशासनको आवश्यकता पर्छ भनि प्रष्ट पारिदिने	- कुलत र अराजकताका प्रदर्शनका तस्विर	- अनुशासनको महत्वबारे वक्तृत्व प्रतियोगिता	१८
	ख) चरित्र निर्माणमा आदर्श व्यक्तिहरूको अनुशरण	आदर्श व्यक्तिहरूको संयमता, साधना तथा सफलताबारे छलफल तथा अन्तरक्रिया	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- आदर्श व्यक्तिहरूका जीवनशैलीको वर्णन गर्न	
	ग) व्यक्तित्व विकासमा अनुशासनको भूमिका	आत्मविश्वास, लगनशिलता, कर्तव्यपरायणता आदिमा अनुशासनको प्रत्यक्ष प्रभाव रहने विषय प्रष्ट पारिदिने	- तस्विरहरू	- व्यक्तित्व विकासका आधारहरूको सूची निर्माण	
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने खास खास जडीबुटी, वृक्ष र वनस्पतिहरू	- नमूना संकलन, फोटो तथा श्रव्य दृश्य प्रदर्शन मार्फत जानकारी गराउने - तिनीहरूको उपयोगीता र महत्वबारे छलफल	- नमूना, फोटो तथा श्रव्य दृश्य सामग्री	- खास महत्वका जडीबुटी, वृक्ष र वनस्पतिहरूको उपयोगीताबारे परियोजना कार्य	२२
	ख) हावापानी र जलवायुअनुसार हुने वनस्पति र घाँस तथा दानाका आधारमा पालिने पशु र पन्छी	- स्थलगत भ्रमण अध्ययन तथा श्रव्य दृश्य प्रदर्शन मार्फत जानकारी गराउने - वनस्पति, पशु र पन्छी उत्पादन प्रकृया सम्बन्धी छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- उत्पादन प्रक्रियाको क्रमगत प्रस्तुति अवलोकन	
	ग) प्रमुख प्राकृतिक सम्पदा र तिनको अवस्था	Think-Pair-Share को प्रयोग गरी नदी, जमिन, जंगल तथा चट्टानको अवस्था र उपयोगीताबारे छलफल गर्ने	- चार्टहरू	- उपयोगीताबारे जोडी/समूह परियोजना कार्य मूल्याङ्कन	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	क) गाउँपालिकामा उत्पादन भएका विविध कृषिउपजबाट हुने आम्दानीको अवस्था	स्तम्भचित्र/वृत्तचित्र र उपजका नमूना प्रयोग गरी आम्दानीको अवस्था प्रष्ट पार्ने	-स्तम्भचित्र/वृत्तचित्र र उपजका नमूना	- स्तम्भचित्र/वृत्तचित्रमा आम्दानीको अवस्था देखाउन लगाउने	१८
	ख) कृषि प्रणालीका अतिरिक्त अन्य क्षेत्रबाट हुने आम्दानीका वर्तमान स्रोतहरू	आम्दानीका अन्य क्षेत्रहरू (वैदेशिक श्रम, रोजगार, व्यापार व्यवसाय आदि) बारे मंथन	- तालिका तथा चार्टहरू	- समूहगत सूचीकरण	

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	क) गाउँपालिकामा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको पहिचान	- चित्र तथा श्रव्य दृश्य मार्फत पर्यटकीय स्थलहरू प्रदर्शन गरी कारणबारे छलफल गर्ने - समूहगत छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री - चित्र	- पर्यटकीय स्थल बन्नुका कारणहरूको सूची निर्माण	२२
	ख) स्थानीय विकासका पूर्वाधारहरू	श्रव्य दृश्य सामग्री प्रयोग गरी पर्यटन पूर्वाधारको परिचय	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- सूची निर्माण - पूर्वाधारको वर्णन	

कक्षा: ८

विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयवस्तुको बिस्तृतिकरण	मुख्य सिकाइ क्रियाकलाप	शैक्षिक सामग्री	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	का.घ.
१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	क) मानेभन्ज्याड गाउँपालिकाको विशिष्ट पहिचान	विशिष्ट पहिचान (भौगोलिक, प्राकृतिक, सामाजिक, व्यवसायिक) बारे जानकारीसँगको अन्तरक्रिया	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- समूहमा पक्षगत अनुच्छेद लेखन	१६
	ख) गाउँपालिकाका अध्यक्ष र उपाध्यक्षको परिचय	अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको सामाजिक योगदानबारे छलफल तथा अन्तरक्रिया	- तस्विर - अभिलेख	- अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको योगदानबारे संवाद	
	ग) मानेभन्ज्याड गाउँपालिकाका भावी योजनाहरू	वडाध्यक्ष/सदस्यलाई आमन्त्रण गरी गाउँपालिकाको भावी योजनाहरूबारे जानकारी लिने	- योजना कार्यान्वयन क्षेत्रका तस्विरहरू	- योजना आवश्यकताबारे संवाद मूल्याङ्कन	
	घ) गाउँ शिक्षा समिति गठन प्रक्रिया	गाउँ शिक्षा ऐन बमोजिम नमूना समिति गठन	गाउँ शिक्षा ऐन	- नमूना योजना निर्माण परियोजना कार्य	
२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	क) गाउँपालिकामा अपनाइएको धार्मिक सहिष्णुता र यसको महत्व	सहिष्णुता र अन्तर धार्मिक सम्मानको अभावमा भएका धार्मिक हिंसाका प्रभावबारे छलफल	- धार्मिक सहिष्णुता झल्कने तस्विरहरू	- धार्मिक सहिष्णुता कायम गर्ने उपायहरूको सूची निर्माण	२४
	ख) गाउँपालिकाका रहेका सामाजिक समस्या र समाधानमा हाम्रो भूमिका	सामाजिक समस्याका विविध स्वरूपहरू (सांस्कृतिक, आचरणगत, विभेद आदि) बारे छलफल तथा अन्तरक्रिया	- पोष्टरहरू	- सामाजिक समस्या र समाधानमा हाम्रो भूमिकाबारे निबन्ध लेखन प्रतियोगिता	

	ग) धार्मिक तथा सांस्कृतिक विचलन न्यूनीकरणमा हाम्रो कर्तव्य	• धार्मिक तथा सांस्कृतिक विचलनले निम्त्याउन सक्ने खतरा सम्बन्धी छलफल • विचलन न्यूनीकरणमा सांस्कृतिक परिस्करणको आवश्यकता	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- प्रश्नोत्तर	
	घ) समाजमा विशिष्ट योगदान दिएका व्यक्तित्वहरू	• प्रत्यक्ष संवाद अथवा फोटोसहित योगदानबारे छलफल	- फोटो - योगदानको विवरण	- योगदानको परिचय लेखन प्रतियोगिता	
३. हाम्रो सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	क) गाउँघरमा हुन सक्ने विपद्का रूपहरू	• स्थलगत भ्रमण, फोटो वा श्रव्य दृश्य सामग्रीको प्रयोग गरी गाउँघरमा हुन सक्ने विपद्का रूपहरूबारे जानकारी गराउने	- फोटो - श्रव्य दृश्य सामग्री	- हुन सक्ने विपद्का रूपहरूका बारेमा वर्णन गर्न लगाउने	१५
	ख) विपद् न्यूनीकरणका उपायहरू	• विपद् न्यूनीकरणका उपायबारे मंथन तथा स्रोतहरू (web pages) बाट सूचना संकलन गरी छलफल गर्ने	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- उपायका सूची बनाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	
	ग) विपद् व्यवस्थापनमा अपनाइने पूर्वसर्तकता	• स्थानीय स्वास्थ्य तथा सुरक्षा निकायसँगको समन्वय मार्फत विपद् व्यवस्थापनमा अपनाइने पूर्वसर्तकताका बारेमा जानकारी गराउने	- पोष्टरहरू	- विपद् व्यवस्थापनमा अपनाइने पूर्वसर्तकता उपायबारे प्रतिवेदन लेखन	
	घ) स्थानीय सरकारले गरेका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू	• स्थानीय सरकारले सञ्चालन गरेका आगलागी, भूक्षय, महामारी लगायतका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमबारे छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सिपको अभ्यास अवलोकन	
४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	क) असल व्यक्तिमा हुनुपर्ने गुणहरू	• जोडी/समूह कार्य मार्फत गुणहरूको सूची निर्माण	- सकारात्मक गुण झल्किने चित्रहरू	- आत्म मूल्याङ्कन गर्न लगाउने	१५
	ख) समाजप्रति हाम्रो दायित्व	• Think-Pair-Share को प्रयोग गरी विभिन्न प्रकारका दायित्वबारे छलफल	- कर तिरेको, भोट हालेको पोष्टरहरू	- दायित्व वहन गर्दाका फाइदाबारे वार्तालाप प्रस्तुत गर्न लगाउने	
	ग) शिष्ट व्यवहार र नैतिक आचरणमा हाम्रो भूमिका	• अन्तरवैयक्तिक सम्बन्धमा शिष्ट व्यवहार र सम्मानित जीवनयापनमा नैतिक आचरणको भूमिका बारेमा छलफल गर्ने • शिष्ट र आचरणयुक्त व्यवहार गर्न प्रेरणा	- श्रव्य दृश्य सामग्री मार्फत शिष्ट व्यवहारको उदाहरण प्रस्तुत	- व्यवहार अवलोकन	

	घ) अनुशासित समाज निर्माणमा अपनाइने सहअस्तित्व, समन्वय र सहकार्य	• अनुशासित तथा समृद्ध समाजका लागि बहुल सत्य, बहुल विचार, बहुल आदर्श आदि विच स्वीकार्य व्यवहार आवश्यक हुने विषय समृद्ध राष्ट्रका बहुल सांस्कृतिक समाजको उदाहरणबाट प्रष्ट पारिदिने	- सहअस्तित्व झल्किने चित्रहरू	- सहकार्यका फाइदाहरू लेख्न लगाउने	
५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत	क) विशेष प्रकृतिका जडीबुटी, वृक्ष र वनस्पतिको महत्वपूर्ण क्षेत्र	• क्षेत्र भ्रमण तथा सूचना संकलन • आम्दानीको अनुमान	- पोष्टहरू - फोटाहरू	- उपयोगको प्रक्रिया बताउन लगाउने	२०
	ख) गाउँघरमा पालिकाएका पशु र पन्छीको विकास तथा व्यवस्थापन	• पशु र पन्छी व्यवसाय विकासका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगबारे छलफल	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- व्यवस्थापन प्रक्रियाको वर्णन गर्न लगाउने	
	ग) प्राकृतिक सम्पदा र वन्यजन्तुहरूको अवस्था एवं तिनको संरक्षणका लागि स्थानीय सरकारले चालेका रणनीतिहरू	• प्राकृतिक सम्पदा वन्यजन्तु नमूना चित्रहरू तथा श्रव्यदृश्यका माध्यबाट पहिचान गर्न सहयोग गर्ने • वन्यजन्तुको वासस्थान, आहारा, विचरण, चुनौती आदिका कारण बनेको अवस्थाबारे प्रश्नोत्तर गर्ने • स्थानीय सरकारका प्रयासबारे छलफल गर्ने	- सम्पदा तथा वन्यजन्तुको चित्रहरू	- अवस्था सुधारका लागि गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय सुधारका कार्यको सूची तयार गर्न लगाउने	
६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	क) गाउँपालिकालाई आम्दानी गराउने अन्य क्षेत्रहरूको पहिचान	• गाउँपालिकालाई आम्दानी गराउने अन्य क्षेत्रहरूको बारेमा मंथन तथा समूहगत छलफल गराउने	- करका प्रकारको तालिका	- सम्भावित क्षेत्रहरूको सूची निर्माण	२०
	ख) गाउँपालिकालाई समृद्ध बनाउने विविध स्रोतहरूको पहिचान र उपयोगको अवस्था	• नदी तथा नदीजन्य उत्पादन, पर्यटन एवं आधुनिक कृषि प्रविधिको उपयोगको साथै वर्तमान अवस्था सुधारबारे विज्ञाबाट जानकारी	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- स्रोतहरूको उपयोगको अवस्था सुधारका उपायको व्याख्या गर्न लगाउने	
	ग) कृषि उपजलाई नोक्सानी गर्ने कीटपतङ्ग र तिनको व्यवस्थापन	• स्थानीय कृषि प्राविधिक मार्फत कीटपतङ्गबारे चिनारी तथा व्यवस्थापनको जानकारी गराउने	- श्रव्य दृश्य सामग्री - चित्र	- कीटपतङ्ग व्यवस्थापन सिपको सूची निर्माण गर्न लगाउने	

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	क) गाउँपालिकाभित्र रोजगारीको अवस्था र सम्भावना	• Critical Thinking विधि प्रयोग गरी रोजगारीको वर्तमान अवस्था र भावि सम्भावनाबारे छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने	- स्रोत र सम्भावित स्थलका फोटो	- तर्कहरूको प्रस्तुती मूल्याङ्कन	१८
	ख) कुटिर उद्योग, होमस्टे, पर्यटकीय स्थल आदिको निर्माण, विकास र स्तरोन्नतिका लागि स्थानीय सरकारले चालेका कदम	• स्थलगत भ्रमणका साथै स्थानीय सरकारले बनाएका योजनाहरूको जानकारी गराउने	- श्रव्य दृश्य सामग्री	- छलफल तथा प्रश्नोत्तर	
	ग) गाउँपालिकाले मनोरञ्जनका क्षेत्रमा गरेका विकास र चालेका कदम	• स्थलगत भ्रमणका साथै श्रव्य दृश्य सामग्री मार्फत गाउँपालिकाले मनोरञ्जनका लागि निर्माण गरेका र गर्न लागेका पार्क, खेलकुद स्थल, जिपलाइन लगायत संरचनाबारे जानकारी गराउने	-श्रव्य दृश्य सामग्री	- उपयोगीताको वर्णन गर्न लगाउने	

स्थानीय पाठ्यक्रमको स्वरूप र कार्यान्वयन ढाँचा: मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका

संघीय कानूनको भावना अनुरूप स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाले यो स्थानीय पाठ्यक्रमको खाका तयार पारेको हो। यसले राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको मूल संरचनासँग सामञ्जस्य कायम गर्दै स्थानीय पहिचान, सीप र व्यावसायिकतालाई विशेष प्राथमिकता दिएको छ।

पाठ्यक्रमका मुख्य विशेषताहरू:

स्थानीय प्राथमिकता: राष्ट्रिय विषयवस्तुभन्दा बढी स्थानीय महत्त्वका विषय र मौलिक पहिचानलाई जोड दिइएको।

सीप र व्यवसाय: विद्यार्थीलाई व्यवहारिक सीप र व्यवसायिकतातर्फ डोर्‍याउने लक्ष्य राखिएको।

राष्ट्रिय मापदण्डसँग तादात्म्यता: राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपको सीमाभित्र रहेर स्थानीय आवश्यकताको संयोजन गरिएको। मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फारम अनुसूचीमा उल्लेख गरिएबमोजिम हुनेछ।

समय र पाठ्यभारको बाँडफाँड:

पठनपाठनको समय र क्रेडिट आवरलाई निम्न तालिका अनुसार निर्धारण गरिएको छ:

तह/कक्षा	पाठ्यघण्टा (Credit Hour)	वार्षिक कार्यघण्टा
कक्षा १-३	५	१६०
कक्षा ४-८	४	१२८

द्रष्टव्य: यो पाठ्यक्रममा ३२ घण्टाको शिक्षण अवधिलाई १ क्रेडिट आवर (पाठ्य घण्टा) मानिएको छ।

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया

यस स्थानीय पाठ्यक्रम मानेभन्ज्याङ गाउँपालिकाका क्षेत्रलाई विभिन्न सात ओटा विषय क्षेत्रमा प्रस्तुत गरिएको छ। यसमा समावेश भएका विषय सामग्रीहरूलाई विषयको प्रकृतिका आधारमा प्रयुक्त सबै सामग्रीलाई प्राथमिकतापूर्वक उत्तिकै महत्त्व दिनुपर्ने हुन्छ। भाषाका विषयमा जस्तै यस पाठ्यक्रमले परिकल्पना गरेको विषयमा पनि ज्ञान, सिप र धारणा तिनै पक्षलाई समेट्नु पर्दछ। विषयवस्तुको व्यावहारिक ज्ञान दिन विषय शीर्षकअनुसार अध्ययन, अवलोकन, भ्रमण र निरीक्षणका काममा लगाउनु पर्छ। यस स्थानीय पाठ्यक्रमको अपेक्षा आफ्ना स्थान विशेषलाई समान महत्त्व दिएर सिकाउनु रहेको छ। अतः विद्यार्थीमा रहेको रचनात्मक तथा सिर्जनात्मक क्षमता प्रस्फुटन हुने गरी व्यावहारिक ढङ्गले निर्धारित ढाँचाको कार्ययोजना बनाएर सिकाउनु पर्ने हुन्छ। यसका लागि विभिन्न विधि अवलम्बन गरेर सिकाउनु आवश्यक हुन्छ। यस सम्बन्धी केही नमुना विधिहरू यसप्रकार छन् :

१. प्रश्नोत्तर विधि
२. प्रदर्शन विधि
३. समस्या समाधान विधि
४. अवलोकन विधि
५. छलफल विधि

६. अभिनय विधि
७. खोज विधि
८. परियोजना कार्य विधि
९. कथावाचन विधि
१०. क्षेत्र भ्रमण विधि
११. घटना अध्ययन विधि
१२. अन्य उपयुक्त विधि

अनुसूची १ स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धी विवरण

मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फारम: कक्षा १

विषय: हाम्रो मानेभन्ज्याड गाउँपालिका विद्यार्थीको नाम:

रोल नम्बर:

१. हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफू बसेको टोलको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो गाउँको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफू बसोबास गरेकोको वडाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने जातजातिको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो गाउँभित्र रहेको धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफूले बोल्ने भाषा बताउन	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

३. हाम्रो सुरक्षा र विपद्

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. गाउँघरमा हुने आगलागीको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. बाढीको बारेमा जानकारी दिन	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आदरसूचक शब्दको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन

	अवलोकन				
२. मान्यजनलाई आदरसूचक शब्द प्रयोग गरी बोल्न	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो गाउँघरमा रहेका पोखरीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो गाउँघरमा रहेका सार्वजनिक धाराको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो गाउँघरमा रहेका पँधेराको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. सरसफाइको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. करेसाबारीको परिचय बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. नर्सरीको परिभाषा गर्न	प्रश्नोत्तर				
३. करेसाबारीमा गरिने खतीबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. नर्सरीमा लगाइने बिरुवाको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. कुटिर उद्योगको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नै गाउँघरमै बसेर गर्न सकिने उद्योगको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

अनुसूची २ स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धी विवरण

मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फारम: कक्षा २

विषय: हाम्रो मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका विद्यार्थीको नाम:

रोल नम्बर:

१. हाम्रो मानेभन्ज्याङ र स्थानीय सरकार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो गाउँको सीमाना बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो वडा रहेको गाउँको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो वडा रहेको गाउँको सीमाना बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. आफ्नो वडाको सीमाना बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो टोलभित्र बोलिने भाषाहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. वडाभित्र रहेको धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

३. हाम्रो सुरक्षा र विपद्

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. पहिरोको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. बाढी पहिरोले गर्ने जनधनको नोक्सानीबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. भूक्षयको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. मान्यजनको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. अभिवादनको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
३. भेटघाटको अवसरमा मान्यजनहरूलाई अभिवादन गर्न	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो गाउँघरमा रहेका खोलाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो गाउँघरमा रहेका नदीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो गाउँघरमा रहेका तालतलैयाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. आफ्नो गाउँघरमा रहेको वोटबिरुवाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो वरपर उत्पादन हुने खाद्यबालीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो घरवरपर उत्पादन हुने फलफूलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आम्दानीको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्ना टोल छिमेकमा रहेका कुटिर उद्योगको अवस्थाको बारेमा बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन

२. गाउँघरमा रहेका सिलाइ, बुनाइ कताइका कार्यहरूबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

अनुसूची ३ स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धी विवरण

मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फारम: कक्षा ३

विषय: हाम्रो मानेभन्ज्याङ गाउँपालिका विद्यार्थीको नाम:

रोल नम्बर:

१. हाम्रो मानेभन्ज्याङ र स्थानीय सरकार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो वडाभित्र रहेका गाउँहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो वडाको वडाध्यक्षको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. वडा समिति गठनबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

२. हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफू बसेको गाउँका मानिसले मानेका धर्मका नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो वडाभित्र बसेको मानिसले मानेका धर्मका नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

३. हाम्रो सुरक्षा र विपद्

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. पहिरोको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. बाढी पहिरोले गर्ने जनधनको नोक्सानीबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. भूक्षयको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

४. नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. मान्यजनको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. अभिवादनको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
३. भेटघाटको अवसरमा मान्यजनहरूलाई अभिवादन गर्न	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

५. हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा: वन, खनिज र जलस्रोत

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो गाउँघरमा रहेका खोलाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो गाउँघरमा रहेका नदीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो गाउँघरमा रहेका तालतलैयाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. आफ्नो गाउँघरमा रहेको वोटबिरुवाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

६. हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	
१. आफ्नो वरपर उत्पादन हुने खाद्यबालीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. आफ्नो घरवरपर उत्पादन हुने फलफूलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आम्दानीको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत: शिक्षकको दस्तखत:	विद्यार्थील प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:				

७. हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन	

१. आफ्ना टोल छिमेकमा रहेका कुटिर उद्योगको अवस्थाको बारेमा बताउन	प्रश्नोत्तर	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
२. गाउँघरमा रहेका सिलाइ, बुनाइ कताइका कार्यहरूबारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः शिक्षकको दस्तखतः	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति:	उपलब्धि प्रतिशतः				

विद्यार्थी मूल्याङ्कन कक्षा (४-८)

पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक दुवै किसिमका मूल्याङ्कन गरिनेछ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निरन्तर मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणका माध्यमबाट विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार गर्नु हो । सिकाइका लागि गरिने यस्तो निर्माणात्मक मूल्याङ्कन शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा रहनु पर्दछ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न औपचारिक तथा अनौपचारिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा कक्षा क्रियाकलाप, विद्यार्थीका कार्य तथा कार्यसम्पादनको अवलोकन, गृहकार्य, परियोजना कार्य, मौखिक तथा लिखित कार्य, एकाइ तथा त्रैमासिक परीक्षाहरू स्व तथा सहपाठी मूल्याङ्कन लगायतका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा मुख्य सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले हासिल गरेको सिकाइस्तरको मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीका कार्य तथा समस्या समाधानको अवलोकन, मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर, कक्षा तथा एकाइ परीक्षा, व्यवहार अवलोकन लगायतका तरिका प्रयोग गर्न सकिन्छ । यसका लागि रूजूसूची, श्रेणी मापनलगायतका व्यवहार अवलोकन फारम, विभिन्न तहका सिकाइ क्षमता मापन गर्ने प्रश्नहरू, व्यवहारिक समस्यालगायत कक्षा सहभागिता, कक्षा कार्य, गृहकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य आदिमा विद्यार्थीको सहभागिता र उपलब्धिका विषयमा शिक्षकको अभिलेख वा नोट आदि मुख्य सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तर मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग हुनसक्ने साधनहरू हुन् । यस्तो मूल्याङ्कन विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा एकाइको सिकाइपश्चात् गरी सो क्षेत्र वा एकाइअन्तर्गतका मुख्य सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तर परीक्षण विभिन्न साधनहरूको प्रयोगबाट गर्नुपर्छ । यसरी सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्दा विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइस्तर हासिल गरेको नपाइएमा सुधारात्मक सिकाइको अवसर प्रदान गरी पुनः परीक्षण गरी न्यूनतम सिकाइस्तर सुनिश्चित गरी थप वा माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ । पटक पटकको सुधारात्मक सिकाइ पश्चात पनि न्यूनतमस्तरको सिकाइस्तर हासिल गर्न नसक्ने विद्यार्थीका लागि उपचारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी त्यस्ता विद्यार्थीलाई सहयोग गर्नपर्दछ ।

क) आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्कको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा अभिलेखित गर्नुपर्छ । यसका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखित गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ । यस्तो अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

सि.नं.	मूल्याङ्कनका पक्ष	अंक भार
१	सहभागिता	४
२	प्रयोगात्मक/परियोजना	३६

३	क) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको तयारी (योजना)	६
	ख) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य सञ्चालन र प्रतिवेदन/चार्ट तयारी/ चित्र/ तालिका तयारी र अभिलेखीकरण	२०
	ग) परियोजना कार्यको तथा प्रयोगात्मक कार्यको प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण	६
	घ) अन्तर्वार्ता	४
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०
	जम्मा	५०

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको कुल भारको ५० प्रतिशत आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनबाट समावेश गरिनेछ भने अन्तिम परीक्षाबाट बाँकी ५० प्रतिशत अङ्क समावेश गरिनेछ ।

द्रष्टव्यः

- सहभागिताअन्तर्गत उपस्थिति तथा सिकाइमा सहभागिता र सक्रियता पर्दछन् ।
- आन्तरिक मूल्याङ्कन तोकिएको भारमा नै गर्नुपर्ने छ । उक्त भारअनुसार नै अक्षराङ्कन पद्धतिअनुसार विद्यार्थीलाई नतिजाको ग्रेडसिट दिन सकिने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षालाई ५० प्रतिशत अङ्कभारमा सञ्चालन गरी तोकिएको १० प्रतिशत अङ्कभारमा रूपान्तरण गर्नुपर्नेछ ।
- त्रैमासिक परीक्षामा सुरु देखि पठनपाठन भएका सबै पाठ तथा एकाइबाट बाह्य परीक्षाको विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार मानेर प्रश्न निर्माण गरी परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
- एक शैक्षिक सत्रमा दुईओटा त्रैमासिक परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । उक्त परीक्षाको नतिजालाई निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा समावेश गर्नुपर्ने छ ।
- वार्षिक रूपमा विद्यार्थीलाई ग्रेड सिट प्रदान गर्दा आन्तरिक मूल्याङ्कनको ५० प्रतिशत अङ्कभार (सहभागिन ४, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य ३६, त्रैमासिक परीक्षा १०) को छुट्टै ग्रेड तथा बाह्य परीक्षाको अङ्कभारको छुट्टै ग्रेड कायम गरी आन्तरिक र बाह्य मूल्याङ्कन दुवैको औसत ग्रेड पोइन्ट (Grade Point Average-GPA) कायम हुने गरी ग्रेड तयार गर्नुपर्नेछ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा शिक्षकले अपाङ्गता भएका र विशेष सिकाइ आवश्यकता भएका विद्यार्थीहरूका लागि हुने मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ । विशेष आवश्यकता भएका विद्यार्थीको मूल्याङ्कन ग व्यक्तताअनुसार दृश्य तथा ठुला मुद्रित सामग्री, स्पर्शात्मक सामग्रीलगायतको उपयोग गर्नुपर्ने छ । प्रतिक्रिया रित मूल्याङ्कनका लागि उपकरण, टङ्कण, साङ्केतिक भाषा वा सङ्केत प्रयोग गर्न उत्प्रेरित गर्नुपर्ने छ । कटि ने अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई उनीहरूको स्तर, रुचि र आवश्यकताका आधारमा समय तालिका बना नुसार मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको नतिजा विवरण मानव स्रोत विकास केन्द्रले तयार गरेको एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (IEMIS) मा तयार भए बमोजिम हुनेछ ।

(ख) आवधिक/बाह्य मूल्याङ्कन

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोधदा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठहरूबाट समेटिएको हुनुपर्नेछ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुनेछन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिनेछ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा तपसिलको विशिष्टीकरण तालिकाको आधारमा गरिनेछ । यस पाठ्यक्रममा कक्षा ६-८ को विशिष्टीकरण तालिका विकास गरिएको छ ।

यसलाई आधार मानेर विद्यालयले अन्य कक्षा ४ र ५ को विशिष्टीकरण तालिका निर्माण गरी अन्तिम परीक्षा (५० पूर्णांकको परीक्षा) को प्रश्नपत्र बनाई मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

अनुसूची ४
विशिष्टीकरण तालिका
पूर्णाङ्क: ५०

कक्षा ६-८

समय: २ घण्टा

प्रश्न योजना तथा अङ्कभार विवरण																					
एका ई	क्षेत्र/एकाइ	पूर्णाङ्क	ज्ञान			बोध			प्रयोग			उच्च दक्षता			जम्मा प्रश्न संख्या			जम्मा अङ्कभार			जम्मा अङ्क
			अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	
१	हाम्रो मानेभन्ज्याड र स्थानीय सरकार	८	१	१		१	१								२	२	०	२	६		८
२	हाम्रो समाज: धर्म, जातजाति र भाषा	८		१										१	०	१	१	०	३	५	८
३	हाम्रो सरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	५							१			१	१		२	१	०	२	३	०	५
४	नैतिक मूल्य, मान्यता र सामाजिक व्यवहार	७	१			१					१				२	०	१	२	०	५	७
५	हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा, वन, खनिज र जलस्रोत	८		१										१	०	१	१	०	३	५	८
६	हाम्रो कृषि उत्पादन र आम्दानी	७	१	०	१				१						२	०	१	२	०	५	७
७	हाम्रो पर्यटन, कुटिर उद्योग र व्यवसाय	७					१		१				१		१	२	०	१	६	०	७
		५०	३	९	५	२	६	०	३	०	५	१	६	१०	९	७	४	९	२१	२०	५०

प्रश्न संख्या, अङ्कभार र समय तालिका:

क्र.सं.	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न संख्या	प्रति प्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
१	अति छोटो	९	१	९	२ घण्टा
२	छोटो	७	३	२१	
३	लामो	४	५	२०	
	जम्मा	२०		५०	

द्रष्टव्य:

- सामान्यतया ज्ञान तहका प्रश्न ३४ प्रतिशत, बोध तहका प्रश्न १६ प्रतिशत, प्रयोग तहका प्रश्न १६ प्रतिशत र उच्च दक्षताका प्रश्न ३४ प्रतिशत हुनेछन् । तर संज्ञानात्मक क्षेत्रका तहहरूभित्र समेत ±२ हुनेगरी प्रश्न निर्माण गर्न सकिनेछ ।
- उच्च दक्षता अन्तर्गत विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जना रहने गरी प्रश्न निर्माण गर्नुपर्ने छ ।

समाप्त ।